

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERĐİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 12 / Sayı: 24 / Güz 2021

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 12 / No: 24 / Fall 2021

Drama ile Eğitimin Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Motivasyonlarına ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi

Investigation of the Effect of Drama and Education on the Motivation and
Attitudes of the Fourth Grade Students towards Social Studies Lesson

Makale Türü (Article Type): Araştırma (Research)

Erdal ZENGİN

A. Halim ULAŞ

Drama ile Eğitimin Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Motivasyonlarına ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi¹

Erdal ZENGİN²

A. Halim ULAŞ³

Öz: Bu araştırmanın amacı, drama etkinliklerinin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine yönelik motivasyonları ve tutumları üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda karma araştırma yöntemlerinden açılımlayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Araştırma Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir ilkökulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada verileri elde etmek amacıyla öğrencilere “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” ve “Sosyal Bilgiler Dersi Motivasyon Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmanın nicel verilerinin elde edilmesi amacıyla ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Nitel verilerin elde edilmesi için ise, deney grubu öğrencileri ile uygulama sonucunda yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla görüş alınmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin drama yöntemi ile sosyal bilgiler dersini işlemeleri; yapılan analizler sonucunda gruplar arası ön test ve son test puan ortalamalarında sosyal bilgiler dersine ilişkin tutum puan ortalamalarında deney grubu lehine anlamlı fark ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, sosyal bilgiler dersi motivasyon puan ortalamalarında deney grubunun lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Nitel bulgulardan elde edilen sonuçlar nicel sonuçlar ile örtüşmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Sosyal bilgiler dersi, Drama yöntemi, Tutum, Motivasyon.

Makale Hakkında:

Geliş Tarihi: 08.08.2021; *Kabul Tarihi:* 29.09.2021

Kaynakça Gösterimi:

Zengin, E. & Ulaş, H. (2021). Drama ile Eğitimin Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Motivasyonlarına ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 12(24), 353-376

1) Bu makale Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. A. Halim ULAŞ danışmanlığında Erdal ZENGİN tarafından hazırlanan ve kabul edilen “Drama etkinliklerinin ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki motivasyonuna, akademik başarısına, tutumuna ve bilgilerin kalıcılığına etkisinin incelenmesi” başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

2) Arş. Gör., Erdal ZENGİN, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ezengin@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4771-0160

3) Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, halimulas@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9457-1554

Giriş

Eğitim kurumlarında yapılan ve yapılacak olan eğitim ve öğretim faaliyetleri önceden belirlenmiş olan hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen eğitsel faaliyetleri bireylerin motivasyonu artırmayı amaç edinir. Yeteri kadar motive olmamış ve yapacağı işe karşı olumlu bir tutum geliştirmemiş olan bireyin, hangi eğitim yöntemi ve metoduyla olursa olsun istendik bir davranış geliştirmesi olası bir durum olmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bireyin eğitim öğretim faaliyetleri sürecinde motive olması ve bu sürece ilişkin olumlu bir tutum geliştirmesi ve derslerine ilgi duyması hedeflenir. Bu derslerden biri olan sosyal bilgiler dersi bireylerin hayata hazırlanması ve içinde yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini kazanması açısından da ayrıca bir önem arz etmektedir.

Öğrenme sürecinde önemli bir yer teşkil eden motivasyon, ulaşılmak istenen amaçlara dönük etkinliklerin aktifleştirilmesi ve bu aktifliğin bir süreklilik içinde devam etmesi olarak tanımlanabilir (Güney, 2011). Eğitim süreci içinde öğrencilerin başarı ve başarısızlıkları üzerinde ciddi bir etkisi olan motivasyon, eğitim programlarının hazırlık aşamasında göz ardı edilmektedir (Çetin, 2007; Acat & Yenilmez, 2004). Başarı konusunda sorun yaşamamış öğrenciler dahi, gördükleri eğitime karşı olumlu bir tutum geliştirmedikleri ve bu eğitime karşı motive olamadıkları için öğrendikleri beceri ve davranışların kısa zamanda unutulması durumu ile karşı karşıya kalırlar. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde öğrencileri gerekli şekilde motive edememiş ve dersin özelliklerini dikkate alarak zengin materyallerle desteklemedikleri için öğrencilerin dersi sıkıcı ve soyut olarak düşünmeleri bu duruma en önemli kanıt olarak verilebilir (Güven, 2005).

Bireyi aktifleştirecek olan motivasyon, sosyal bilimlerde çok fazla araştırılması yapılmış olan bir konu olarak önümüzde durmaktadır (Akioka & Gilmore, 2013; Güney, 2011; Stover vd., 2012; Robbins & Judge, 2012; Moberand vd., 2013). Motivasyon bireyi hayata karşı olumlu bir yere taşıyan ve yaşamı boyunca hayata karşı başarılar elde etmesini sağlayan önemli bir etkidir. Araştırmalar farklı kuramsal temellere uygun tanımlama yaptıklarından motivasyon kavramının bir çok tanımı ortaya çıkmıştır (Moberand vd., 2013). Kimine göre bireyi amacına yönelik harekete geçirmek için etkileme ve isteklendirme işlemi (Güney, 2011); kimine göre motivasyon bir hedefe ilerlemek için ortaya konulan gayret (Robbins & Judge, 2012) olarak tanımlanır.

Bireyi ortaya koyduğu davranışa iten sebepler, bireyin oluşturmuş olduğu hedefler ve bu davranışı sürdürmeye olanak tanıyan durumlar tanımlanmadan motivasyon süreci tam anlamıyla ifade edilmiş olmaz (Ergün, 2011). Bundan dolayı motivasyonun iki boyutu olan; içsel ve dışsal motivasyonların doğru bir şekilde tanımlanması bu sürece katkı sağlayacaktır. İçsel motivasyon, içsel kaynağı bireyin kendisi olan (Ergün, 2011; Akbaba, 2006), bireysel ihtiyaçların giderilmesini sağlayan bir iç enerji (Akbaba, 2006), dış uyarıcıların herhan-

gi bir etkisi olmadan bireyin kendi içinde yapacağı işe dönük kendini harekete geçirmesi, ulaşmak istediği hedefe varmak için aktif olarak bu süreçte rol alması olarak tanımlanabilir. İçsel motivasyonun devamlılığı bireyin kendisinde saklı olan bir enerjidir. Dışsal etkenlerin ve ödüllerin motivasyon dinamiğini ortadan kaldırdığını, özellikle içsel motivasyona engel oluşturduğunu söylemek mümkündür (Ryan, Koestner & Deci, 1999). Dışsal motivasyon içsel motivasyonun aksine dışarıdan bir etki ile bireyin harekete geçmesini ifade etmektedir. Sonu gelecek olan etkinlikler birey için bir anlam ifade ettiği durumlarda ortaya çıkan bir olgudur (Vallerand, Fortier & Guay, 1997). Ceza ve ödüller ile devamlılığın sağlandığı bu motivasyon türünde kişi, mevki ve makam için bir çaba harcama durumunda olur. Yükselme ve terfi etme bu tür durumların başında gelen bir süreçtir. Birey buradaki odağı ortaya konan eylemden ziyade kazanılacak olan ödül olduğundan dolayı, buradaki çeldirici ve vazgeçirici durumlar süreçte aktif rol almaktadır (Deci, Koestner & Ryan, 1999; Hoy & Miskel, 2010). Motivasyon her ne kadar öğrencinin derse yönelik başarısını ve ilgisini arttırmada önemli bir etken olsa da tek başına bunları sağlamaya yeterli değildir. Bunun ile birlikte öğrencilerin derse ilişkin tutumları da bu konuda bir diğer önemli etken olarak gösterilebilir.

Tutum, kişiyi herhangi bir duruma ve olaya karşı durumunu tetikleyen içsel bir durum (Senemoğlu, 2009) veya bu olay ve olgulara karşı geliştirmiş olduğu olumlu veya olumsuz davranışlar (Demirel ve Turan, 2009) olarak tanımlanabilir. Sosyal bilgiler dersine karşı öğrencilerin geliştirmiş olduğu olumsuz tutum ve davranışların, bu dersteki başarılarını ve motivasyonlarını etkilediği söylenilebilir. Genel anlamda, sosyal bilgiler dersinin bir ezber dersi olarak görülmesi, öğrencilerin dersi anlama ve kavramaları önünde çok ciddi bir engel olarak gözükmektedir (Samancı & Coşkun 2012; Tay, 2004).

Sınıfta öğrencilerin fikir üretkenliğini arttıran, derse ilişkin tutumlarında olumlu yönlü etkiye sahip olan ve ders ile ilgili belirgin sonuçlara ulaşmasını sağlayan yapılandırmacı eğitim anlayışı (Geçit, 2009), drama yöntemi ile tam bir uyum içinde çalışmasını sağlayacak bir alt yapıya sahiptir (Önder, 2006). Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanmış olan eğitim-öğretim müfredatı, öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışına sahiptir. Bu eğitim anlayışına göre, öğrencinin derse olan ilgisinde, tutumunda, başarısında ve motivasyonunda ilerlemenin olması için öğrencinin kendi öğrenmelerinden sorumlu olacak şekilde eğitim sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. Bu amaca ulaşmak için eğitim-öğretim süreci içerisinde birçok yöntem işe koşulmaktadır. Bu yöntemlerden biri de drama yöntemidir. Drama yöntemi, gerçek hayatta yaşamış veya yaşanması olası olan olayların bir uzman liderliğinde oyun ve tiyatro tekniklerinin işe koşularak eğitim amaçlı kullanılması yöntemidir (Okvuran, 2003). Bir diğer deyişe göre drama, yazılı herhangi bir dokümana bağlı kalınmadan kişinin kendi bilgi ve becerileri yoluyla kendisinden istenilen rolü eğitsel bir amaçla oyunlaştırılmış etkinliklerin canlandırılmasıdır (San, 2006; Winston, 2002). Bu bağlamda drama en genel anlamda; somut-somut, düş-gerçek, var olan-yeniden yaratılan, pratik-teorik, öz-biçim diyalektik ilişkisi

bağlamında bir dramatik an ya da durumu yeniden kurgulayarak aktarmaktan oluşmaktadır (Tekerek, 2007). Drama yönteminin, öğrenci merkezli bir eğitim yöntemi olması, dersin oyunlaştırılarak işlenmesi, ders işleme sürecinin öğrenciler açısından eğlenceli bir hale getirilmesi sebebiyle öğrencilerin derslere ve okula ilişkin tutumlarında ve motivasyonlarında olumlu bir etkiye sahip olduğu alanyazında yer alan bilimsel araştırmalarda mevcuttur (Erdogan, Erdoğan & Uzuner, 2018; De Naeghel & Van Keer, 2013; Monteiro, 2013). Drama yönteminin motivasyon ve tutuma ilişkin etkisini inceleyen çalışmalar alanyazında olmakla birlikte yeterli seviyede olmaması bu çalışmanın bir diğer önemli yanını ortaya koymaktadır.

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, drama yöntemi ile öğretimin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin derse ilişkin tutum, motivasyonlarına etkisini ve öğrencilerin bu sürece ilişkin görüşlerini elde etmektir. Bu amaç doğrultusunda, sosyal bilgiler dersinde bulunan “birey ve toplum” temasına yönelik drama etkinlikleri hazırlanarak bu etkinlikler ile eğitim yapıldıktan sonra öğrencilerin tutumuna ve motivasyonuna etkisi incelenmiştir. Drama yöntemi ile ilgili alanyazında birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların çoğunluğunda dramanın bir veya iki değişken üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ayrıca dramanın bazı değişkenler üzerindeki etkisine de neredeyse hiç bakılmadığı saptanmıştır. Etkisine çok az bakılan değişkenlerden biri de motivasyondur. Derse karşı motive edilmemiş bir öğrencinin o dersten verim alması ve istenilen başarıya ulaşması konusunda sıkıntılar yaşandığı görülmektedir. Bu amaç ve gerekçe doğrultusunda, drama yöntemi ile öğretimin öğrencileri birçok açıdan destekleyeceği düşünüülerek böyle bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Drama yöntemi ile öğretimin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisi nedir?

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin;

- a. Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- b. Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına ait son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Drama yöntemi ile öğretimin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi motivasyonuna etkisi nedir?

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin;

- a. Sosyal bilgiler dersine yönelik motivasyonlarına ait gruplar arası ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- b. Sosyal bilgiler dersine yönelik motivasyonlarına ait gruplar arası son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney grubu öğrencilerinin drama etkinlikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bir bilimsel araştırmanın yöntemine karar verilmesinde, araştırmacının hipotezleri, araştırmanın soruları ve katılımcıların durumu belirleyicidir Nitel araştırmalar ve nicel araştırmalar ulaşmayı hedefledikleri sonuçlar ve bunların nasıl ifade edileceği konusunda farklılıklara sahiptirler (Ocak & Olur 2019). Nitel araştırma, problemin anlamlandırılması ve yorumlanması yönüne ağırlık verirken; nicel araştırmalar, elde edilen sayısal verilerden yola çıkarak nesnel genellemelere ulaşmayı hedefler (Büyüköztürk vd., 2015; Clark & Ivanka, 2015; Ocak & Olur, 2019). Bu iki araştırma yönteminin sahip olduğu avantajları birleştirerek daha güçlü sonuçlara ulaşmayı hedefleyen ve dezavantajlarını da yine sahip oldukları güçlü yönleri ile kapatmayı amaç edinen karma yöntem araştırmaları, son yıllarda birçok araştırmacı için cazip hale gelmiştir (Creswell, 2020).

Bu çalışmada, nicel veri boyutunun baskın olarak kullanılması ve nitel verilerin ise nicel verileri destekleyici olarak kullanılmasından dolayı, karma araştırma yöntemi açılımlı sıralı desen tercih edilmiştir. Sıralı desen, nicel veri araçlarından elde edilen sonuçların nitel veri araçlarıyla desteklenerek daha güçlü, güvenilir ve geçerli genellemelere ulaşmak için kullanılan bir karma yöntem tekniğidir (Creswell, 2020). Araştırmanın yönteminin karma yöntem olarak belirlenmesinin sebebi, bu yöntemde hem nicel hem de nitel veri kaynaklarının bir arada kullanılarak, her iki yöntemin zayıf yönlerinin yine kendileri tarafından telafi edilmesini sağlamaktır. Karma araştırma yöntemlerinin en önemli avantajlarından biri budur. Elde edilen bulguların güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmaya yönelik olan bu seçimin çalışmanın genellenebilirliğini de etkileyeceği düşünülmektedir.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Elazığ il merkezine bağlı bir ilkokulda okumakta olan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. İlkokulda eğitim görmekte olan öğrencilerin oluşturduğu mevcut sınıflardan ikisi seçilerek araştırma yürütülmüştür. Araştırmaya dayanak olan Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 21.08.2020 tarih ve 11 sayılı Etik Kurul Onayının ve gerekli araştırma izinlerinin alınmasından sonra toplanmıştır. Deney grubunda 12 kız ve 14 erkek olmak üzere toplam 26 kişi bulunmaktadır. Kontrol grubunda ise 13 kız ve 12 erkek olmak üzere toplam 25 kişi bulunmaktadır. Araştırmada 25 kız ve 26 erkek olmak üzere toplam 51 öğrenci bulunmaktadır.

Bu araştırmada nitel verileri elde etmek için kullanılacak olan nitel veri toplama araçları, belli bazı hedeflere ulaşmaya hizmet edeceğinden dolayı öğrencilerin seçiminde örneklem

olarak, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme, araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmaya dâhil edilecek olan katılımcıların amaçlı olarak seçilmesini ifade eder. Seçkisiz olmayan örnekleme türlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak gruplar oluşturulmuştur. Seçkisiz olmayan örnekleme desenlerinden biri olan amaçlı örnekleme, ulaşılması amaçlanan hedefe bağlı kalarak zengin verilere ulaşmaya imkan sağlayan bir örnekleme türüdür (Büyüköztürk vd., 2016).

Veri toplama araçları

Araştırmanın veri toplama araçları üç tanedir. Bunlardan biri öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarını ölçmek için geliştirilmiş olan Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği, diğeri ise sosyal bilgiler dersine ilişkin öğrenci motivasyonlarını ölçmek için geliştirilmiş olan Sosyal Bilgiler Motivasyon Ölçeğidir.

Sosyal bilgiler tutum ölçeği

Gömlüksiz ve Kan (2013) tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği, uygulamadan önce ön test ve uygulamadan sonra son test olarak uygulanmıştır. Ölçeğe ait istatistiksel veriler şu şekildedir: Çalışma grubu 651 altıncı sınıf öğrencisinden oluşmuştur. Ölçek geliştirme süreci, ilgili literatürün taranması, görüşmeler yoluyla uzman görüşlerinin alınması, madde havuzunun oluşturulması ve ön analiz işlemi aşamalarından oluşmaktadır. Maddele- rin faktör analizine uygunluğu için KMO (.96) ve Bartlett's test (8.990) değerleri hesaplan- mış ve chi-square değeri ($p=0.000$) anlamlı bulunmuştur. Analiz sonucunda sevmeye ($\alpha=.87$), yarar ($\alpha=.88$), ilgi ($\alpha=.77$), istek ($\alpha=.76$) ve güven ($\alpha=.74$) olarak isimlendirilen beş faktör belirlenmiştir. Beş faktörlü ölçeğin açıkladığı toplam varyans yüzde 55.95'tir ve maddelerin faktör yükleri .48 ile .78 arasında değişmektedir. Ölçek 14'ü olumlu, 15'i olumsuz tutumları ölçen toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Bu istatistiksel veriler dikkate alındığında Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nin uygulama için yeterli derecede güvenilir ve geçerli olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler motivasyon ölçeği

Gömlüksiz ve Kan (2012) tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Motivasyon Ölçeği, ön test ve son test olmak üzere iki defa öğrencilere uygulanmıştır. Bu durumun sebebi: "Öğrenci- lerin drama yöntemi ile öğretimden ne kadar etkilendikleri, motivasyonlarına etkisi nasıl olmuştur" türü sorulara cevap aramak için kullanılacaktır. Ölçek ile ilgili yapılan istatistiksel analiz sonuçları şöyledir: Elazığ ilinde 14 farklı okuldan 705 öğrenciye ulaşılarak faktör ana- lizinde kullanılacak veriler toplanmıştır. Faktör analizi sonucunda üç faktörlü bir motivasyon ölçeği elde edilmiştir. Faktörler içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve önemseme olarak adlandırılmıştır. Beşli Likert tipindeki ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .79 olarak belirlenmiştir. Her bir faktörün Cronbach Alpha değeri şöyle hesaplanmıştır: İçsel motivasyon: .80 dışsal motivasyon: .74, önemseme: .82 olarak hesaplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, önceden belirlenmiş soru ve cevapların olmadığı, görüşülen her bireyden kendine özgü bakış açısını yansıtan fikirlerin alındığı, esnek ve açık uçlu sorulardan oluşan bir formdur (Merriam, 2013; Ocak, 2019). Bu formun hazırlanması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Öncelikle form için ön hazırlık çalışması yapıldıktan sonra beş alan uzmanının görüşü doğrultusunda görüşme sorularından bazıları çıkarılmıştır ve görüşme formu revize edilmiştir. Revize edilen form, son şekli verilmek için yeniden alan uzmanlarına gönderilmiştir. Forma son şekli uzman görüşlerinin dönütleri doğrultusunda verilerek öğrencilere uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Görüşme formunda, drama etkinliklerinin uygulama sürecine ilişkin genel bir soru, motivasyonlarının değişimini tespit etmek için bir soru, derse karşı tutumlarındaki değişimi ölçmek için bir soru, sosyal bilgiler dersindeki başarı durumlarına ilişkin görüşlerini almak için bir soru ve drama etkinliklerinin öğrencilerin arkadaşları ile sosyalleşmesine etkisini ölçmek için iki soru olmak üzere toplamda altı sorudan oluşmaktadır.

Geçerlik ve güvenilirlik

Araştırmacı tarafından araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini etkileyebilecek bazı noktaların bertaraf edilmesi için bu durumlara dikkat edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın nicel veri kaynağını temsil eden ölçeklerin seçilmesinde, başarı testinin geliştirilmesi sürecinde ve bu testlerin öğrencilere ön test, son test ve başarı testinin kalıcılığa etkisinin ölçülmesi aşamasında titizlikle davranılmış, objektif olarak veri analizleri yapılmıştır. Nesnelliğin baskın olması için veri alınan her bir öğrenci kodlanarak ön test, son test ve kalıcılık testlerinde her bir öğrencinin kendi notlarının her aşamasındaki puanları doğrudan yazılmıştır. Ayrıca öğrencilerin ölçekteki maddeleri samimi ve dış etkenlerden bağımsız bir şekilde cevaplamaları için, araştırmacı tarafından ölçekler sınıf ortamında uygulanmıştır. Bu durum aynı zamanda veri kaybının olmasını engellemek için yapılmıştır. Araştırmacı tarafından toplanmış olan ham veriler, başka araştırmacılar ve uzmanlar tarafından da analiz edilebilecek şekilde korunmaya alınmıştır. Deney ve kontrol gurubuna etki edebilecek, uygulama sürecinin güvenilirliğini azaltacak bağımsız değişkenlerin etkisi azaltılmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırma verileri araştırmacı tarafından ve doğal ortamda toplanmıştır. Bunun sebebi ise araştırmacının tarafsızlığına etki edebilecek dış etkenlerin etkisini azaltma durumundan kaynaklanmaktadır. Bu önlem, nitel verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmaya dönüktür. Araştırmanın nitel boyutu için elde edilen verilerin doğruluğu için, alan uzmanları, katılımcı teyidi ve başka önlemler ile sağlanabilir. Bu aşamada bu durumu mümkün kılmak amacıyla uzman teyidine başvurulmuştur. Ayrıca, araştırmanın güvenilirliği için meslektaş (sınıf öğretmenleri) görüşlerine de başvurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formundan ve öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler araştırmanın amacına uygun bir şekilde analiz

edilmiştir. Araştırmacı nitel verileri analiz ettikten sonra, başka bir araştırmacı tarafından da verilerin analiz edilmesi sağlanmıştır. Bunun amacı, farklı araştırmacılar tarafından elde edilen kodların uyuşup uyuşmadığını ortaya çıkararak araştırmacının objektifliğini ortaya koymaktır. Veriler farklı araştırmacılar tarafından analiz edildiğinde, karşılaştırma sonucunda %92 uyum yüzdeliği elde edilmiştir. Bu bulgu araştırmacının güvenilirlik ve geçerliliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Uygulama süreci

Uygulama 2020-2021 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Ekim ve Kasım aylarında gerçekleştirilmiştir. Uygulama, 4. sınıf öğrencilerine dört hafta boyunca haftada üç saat olacak şekilde yapılmıştır. Uygulamanın planı aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi Drama Etkinlikleri Uygulama Planı

Ay	Hafta	Tarih	Saat	Kazanımlar	
Ekim	1.	Hafta	14 Ekim	3 saat	SB.4.1.1. Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
Ekim	2.	Hafta	21 Ekim	3 saat	SB.4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.
Ekim	3.	Hafta	28 Ekim	3 saat	SB.4.1.3. Bireysel ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini tanıır.
Kasım	4.	Hafta	4 Kasım	3 saat	SB.4.1.4. Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.
Kasım	5.	Hafta	11 Kasım	3 saat	SB.4.1.5. Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılar.

Tablo 1 incelendiğinde beş haftalık program gözükmektedir. Bu kazanımların hangi ay ve günde yapıldığı, her etkinliğin kaç saat sürdüğü ve hangi kazanımın ne zaman yapıldığı tabloda belirtilmiştir.

Deney grubuna uygulanmış olan drama etkinlikleri Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) yıllık planına göre hazırlanmıştır. Ders kitabına ek olarak yardımcı kitaplardan yararlanılarak ders içeriğinin zenginleştirilmiştir. Dersler araştırmacı tarafından hazırlanmış olan drama etkinlikleri ile işlenmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan günlük drama etkinlik planları drama alanında uzman kişilere gönderilmiş, alan uzmanlarının önerileri doğrultusunda etkinliklere son şekli verilmiştir. Sonraki günlük drama etkinlik planları da uygulaması yapılmadan önce alan uzmanlarına gönderilerek onların önerileri doğrultusunda düzenleme yapılarak uygulamalar yapılmıştır. Uzmanların öneri ve tavsiyeleri doğrultusunda haftalık planlar tekrar gözden geçirilip düzenlendikten sonra uygulanmıştır. Süreç boyunca bütün etkinlik planları bu şekilde alan uzmanlarının onayı ile uygulama konulmuştur.

Veri analizi

Araştırmanın nicel kısmını oluşturacak olan Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ve Sosyal Bilgiler Motivasyon ölçeği uygulanmış, elde edilen veriler lisanslı bir paket programında analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinin yapılmasının bir ön koşulu olarak her test verisinin ön ve son testlerine normallik testleri uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarından elde edilen puanların normal dağılıma sahip olup olmadıklarını belirlemek amacıyla Shapiro-Wilk normallik testi, merkezi eğilim ölçüleri ve çarpıklık-basıklık katsayısı değerleri hesaplanmıştır. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrenci sayısı 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk testinin kullanılmasına karar verilmiştir. Shapiro-Wilk testinin literatürde 50 kişinin altında olan az sayılardaki gruplara normallik varsayımının hesaplanması için kullanılması tavsiye edilmektedir (O'Donoghue, 2012; Rovai, Baker & Ponton, 2014). Bunlarla birlikte merkezi eğilim ölçüleri de hesaplanmış ve birbirlerine yakınlığına bakılmıştır. Ayrıca veri analizleri ile birlikte çarpıklık ve basıklık değerleri de hesaplanmıştır. Alanyazında çarpıklık ve basıklık değerleri konusunda farklı değerlerden söz edilmektedir. Genel anlamda bu değerlerin -2 ile +2 değerleri arasında olması gerektiği vurgulanmıştır (Tabachnick & Fidell, 2013). Belirtilen kriterler doğrultusunda veriler incelenmiş ve elde edilen verilere göre puanların normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Normalliğin sağlandığı verilere parametrik testlerden bağımsız örneklemlerde bağımsız gruplar t testi ve bağımlı örneklemlerde bağımlı gruplar t testi uygulanmıştır (Özsoy & Balcı, 2013).

Araştırmanın nitel verilerin analizi kısmında ise, verilerin çözümlenmesi için nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Nitel veri analizinin çözümlenmesinde kullanılan farklı teknikler vardır. Farklı tekniklerin olmasına rağmen verilerin daha kolay çözümlenmesini sağlayan ve ölçme aracının hizmet ettiği amaca ulaşmasını sağlayacak bir yöntem olduğundan dolayı, içerik analizi tercih edilmiştir.

İçerik analizi, okuyucunun anlayacağı şekilde nitel verilerin aşağıdan yukarıya doğru kodlar yardımıyla çözümlenerek verilerin hizmet ettiği amacı daha kolay ve anlaşılır bir şekilde ulaşılmasını sağlayan bir nitel veri analiz tekniğidir (Creswell, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi ile araştırmacılar, veriler arasında saklı veya açık olan kavramlara veya genel ifadelere ulaşmayı hedefler. Dolayısıyla içerik analizi, elde olan verilerden elde mevcut olmayan verilere ulaşmayı amaçlar (Gökçe, 2019).

Bulgular

Bu bölümde, araştırma sorularına ilişkin elde edilen verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, araştırma sorularının durumuna uygun olarak ve sırasıyla verilmiştir. Bulgulardan elde edilen sonuçlar ile birlikte tartışma ve öneriler kısmında yorumlanmıştır.

Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Tutumuna Etkisine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın “Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2’de görüldüğü gibidir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol grupları Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Gruplar	Testler	N	X	ss	sd	t	p
Deney Grubu	Ön test	26	53.84	9.61	25	10.123	.000*
	Son test	26	72.84	9.33			
Kontrol Grubu	Ön test	25	50.92	9.42	24	-11.765	.000*
	Son test	25	59.48	10.41			

* $p < .01$

Tablo 2’de görüldüğü gibi, deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği ön test-son test ortalamalarında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(26) = 10.123$; $p < .05$]. Tablo incelendiğinde tutum ölçeği son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu da deney grubunda işe koşulan drama etkinliklerinin öğrencilerin tutumu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bir tutum geliştirmelerini sağladığı görülmektedir. Yine Tablo 2 incelendiğinde, kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği ön test ve son test ortalamalarında istatistiksel olarak son test lehine anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(24) = -11.765$; $p < .01$].

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının t- Testi Sonuçları

Testler	Gruplar	n	X	ss	sd	t	p
Ön Test	Deney Grubu	26	53.84	9.61	49	1.474	.147
	Kontrol Grubu	25	50.92	9.42			
Son Test	Deney Grubu	26	72.84	9.33	49	4.830	.000*
	Kontrol Grubu	25	59.48	10.41			

* $p < .01$

Tablo 3’te görüldüğü gibi, deney gurubu ile kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği ön test ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(49) = 1.474$; $p > .05$]. Fakat son test puan ortalamaları incelendiğinde, deney gurubu ile kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği ön test-son test ortalamalarında istatistiksel olarak deney grubunun lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t(49) = 4.830$; $p < .01$]. Tablo 3’e göre, deney grubunda işe koşulan dram etkinliklerinin kontrol grubunda işe koşulmuş olan müfredata uygun öğretim yöntemine göre puan ortalamalarında ciddi bir değişim olduğu ve bunun deney grubu lehine olduğu görülmektedir.

Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Motivasyonuna Etkisine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın “Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik motivasyonlarına ait ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4’te görüldüğü gibidir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Motivasyon Ölçeği Ön Test ve Son Test Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Gruplar	Testler	N	X	ss	sd	t	p
Deney Grubu	Ön test	26	54.23	7.66	25	-10.72	.000*
	Son test	26	73.80	9.69			
Kontrol Grubu	Ön test	25	49.92	9.40	24	-10.59	.000*
	Son test	25	55,56	10,94			

* p < .01

Tablo 4’te görüldüğü gibi, deney grubu öğrencilerinin motivasyon ölçeği ön test-son test ortalamalarında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(26) = -10.72$; $p < 0.05$]. Tablo incelendiğinde tutum ölçeği son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu da deney grubunda işe koşulan drama etkinliklerinin öğrencilerin motivasyonları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bir motivasyon geliştirmelerine ciddi bir katkı sağladığı görülmektedir. Yine Tablo 4 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin motivasyon ölçeği ön test ve son test ortalamalarında istatistiksel olarak son test lehine anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(24) = -10.59$; $p < 0.05$].

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Dersi Motivasyon Ölçeği Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının t- Testi Sonuçları

Testler	Gruplar	n	X	ss	sd	t	p
Ön Test	Deney Grubu	26	54.23	7.66	49	1.79	.800
	Kontrol Grubu	25	49.92	9.40			
Son Test	Deney Grubu	26	73.80	9.69	49	4.192	.000*
	Kontrol Grubu	25	61.88	10.40			

Tablo 5’te görüldüğü gibi, deney gurubu ile kontrol grubu öğrencilerinin motivasyon ölçeği ön test ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(49) = 1.79$; $p > .05$]. Tablo incelendiğinde deney ve kontrol grupları sosyal bilgiler motivasyon ölçeği ön test-son test puanları ortalamalarına göre anlamlı şekilde bir farklılık görülmemektedir. Fakat yine Tablo 5 incelendiğinde, deney gurubu ile kontrol grubu öğrencilerinin motivasyon testi ön test-son test ortalamalarında istatistiksel olarak deney grubunun lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t(49) = 4.192$; $p < .05$]. Tabloya göre deney grubunda işe koşulan dram

etkinliklerinin kontrol grubunda işe koşulmuş olan müfredata uygun öğretim yöntemine göre puan ortalamalarında ciddi bir değişime sebep olduğu ve bunun deney grubu lehine olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersinde Dramanın Bir Eğitim Yöntemi Olarak Kullanılmasına İlişkin Nitel Bulgular

Araştırmanın son soru “Deney grubu öğrencilerinin drama etkinlikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?” biçimindedir. Araştırmanın sekizinci sorusuna ilişkin bulgular elde etmek için sosyal bilgiler dersinin drama etkinlikleri ile işlenmesine ilişkin araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersinin Drama Yöntemi ile İşlenmesi Sınıf Ortamında Öğrencilerin Kendini Daha Rahat Hissetme Durumuna İlişkin Elde Edilen Bulgular

Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinin drama yöntemi ile işlenmesi sınıf ortamında öğrencilerin kendini daha rahat hissetme durumuna ilişkin elde edilen bulgular ve verdikleri cevaplar aşağıda Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. Drama Yöntemi ile Dersin İşlenmesi Sınıf Ortamında Öğrencilerin Kendini Daha Rahat Hissetmelerini Sağlamalarına İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlar	f
Drama Yöntemine İlişkin Olumlu Görüşler	Drama yöntemi sınıf ortamında benim daha rahat hissetmemi sağladı	15
	Sosyal bilgiler dersinde kendimi rahat hissettiğim için, drama yöntemi bende bir değişikliği yol açmadı	5
Drama Yöntemine İlişkin Olumsuz Görüşler	Sosyal bilgiler dersinde kendimi hala rahat hissetmiyorum, o yüzden drama yöntemi bende bir değişiklik yaşatmadı	4
	Görüş Beyan Edilmedi	Fikir beyan edilmedi

Tablodaki veriler incelendiğinde, katılımcı öğrencilerin sınıf sosyal bilgiler dersinin drama yöntemi ile işlenmesi öğrencilerin kendilerini sınıf ortamında daha rahat hissetme durumuna ilişkin elde edilen cevaplara ilişkin görüşlerinin dört farklı kod altında toplandığı görülmektedir. Bu kodların en çok vurgulananı “Drama yöntemi sınıf ortamında benim daha rahat hissetmemi sağladı, Sosyal bilgiler dersinde kendimi rahat hissettiğim için, drama yöntemi bende bir değişikliği yol açmadı ve Sosyal bilgiler dersinde kendimi hala rahat hissetmiyorum, o yüzden drama yöntemi bende bir değişiklik yaşatmadı” cevapları olmuştur. Bu temalara ilişkin öğrencilerin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

“Dram yöntemi sosyal bilgiler dersinde kendimi daha rahat hissetmemi sağladı. Çünkü daha önce dersin ne zaman biteceğini düşünürdüm. Ama drama yöntemi ile derste kendimi rahat hissetmeye ve dersin sonunun gelmemesini istemeye başladım” (Ö11).

“Aslında sosyal bilgiler dersini severim. Ama bazen dersin bir an önce bitmesini isterdim. Ama drama yöntemi ile dersi işlemeye başladığımdan beri derste çok daha ra-

hatım” (Ö21). “Sosyal bilgiler dersi benim en sevdiğim ders zaten. O yüzden kendimi çok rahat hissediyorum. Drama yöntemi de güzel bir yöntem aslında. Ama ben rahatım zaten” (Ö4).

“Öğretmenim ben zaten sosyal dersini çok seviyorum demiştim. O yüzden derste kendimi çok rahat hissettiğim için bende bir değişme olmadı.” (Ö3).

“Sosyal bilgiler dersini de diğer dersleri de hiç sevemem. Ailem beni zorla okula gönderdiği için geliyorum. O yüzden derste kendimi hiç rahat hissetmiyorum” (Ö2).

“Drama yöntemi bu derste kendimi rahat hissetmemi sağlamadı. Çünkü bu dersi sevmiyorum öğretmenim (Ö19).

Sosyal Bilgiler Dersinin Drama Yöntemi ile İşlenmesinin Öğrencilerin Derse Karşı Olan İlgisini Etkileme Durumuna İlişkin Elde Edilen Bulgular

Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinin drama yöntemi ile işlenmesi öğrencilerin derse karşı olan ilgisini etkileme durumuna ilişkin elde edilen bulgular ve verdikleri cevaplar aşağıda Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Drama Yöntemi ile Dersin İşlenmesi Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı İlgisini Arttırmasına İlişkin Temalar ve Alt Temalar

Kategori	Kodlar	f
Drama Yöntemine İlişkin Olumlu Görüşler	Ben zaten sosyal bilgiler dersini çok seviyordum ama drama yöntemi ilgimi daha da arttırdı	11
	Sosyal bilgiler dersine karşı ilgim yoktu, ama drama yöntemi ile ilgimi arttırdı	7
Drama Yöntemine İlişkin Olumsuz Görüşler	Sosyal bilgiler dersine karşı ilgim hiç değişmedi	4
	Sosyal bilgiler dersini hiç sevmiyorum ve bu derse karşı olan ilgimde de bir değişme olmadı	2
Görüş Beyan Edilmedi	Fikir beyan edilmedi	2

Tablo 7’deki veriler incelendiğinde, katılımcı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin drama yöntemi ile işlenmesi öğrencilerin derse karşı olan ilgisini etkileme durumuna ilişkin elde edilen cevaplara ilişkin görüşlerinin 5 farklı kod altında toplandığı görülmektedir. Bu kodların en çok vurgulananı “Ben zaten sosyal bilgiler dersini çok seviyordum ama drama yöntemi ilgimi daha da arttırdı, Sosyal bilgiler dersine karşı ilgim yoktu, ama drama yöntemi ile ilgimi arttırdı ve Sosyal bilgiler dersine karşı ilgim hiç değişmedi” cevapları olmuştur. Bu alt temalara ilişkin öğrencilerin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

“Ben kitap okumayı çok seviyorum. Sosyal bilgiler dersinin kitaplarında bir sürü yazı ve güzel hikâyeler var. Bu yüzden zaten sosyal bilgiler dersine karşı ilgim vardı. Siz bize oyunlar oynattınız. Bu oyunlar ile derse karşı olan ilgim daha da arttı. Çok teşekkür ediyorum.” (Ö15).

“Derste oynadığımız oyunlar beni çok mutlu etti. Ama keşke biraz daha fazla bizimle ders işleyeseydiniz. Bütün dersleri bu şekilde işleyeseydik, sosyal bilgiler dersine karşı olan ilgim nasıl arttıysa diğer derslere de ilgim artardı. Zaten sosyal bilgiler dersini çok seviyordum gerçi” (Ö5).

“Ben sosyal bilgiler dersini pek fazla sevmezdim. Yani ilgim yoktu öğretmenim. İlgim artmaya başladı sanki. Aslında ben oyun olan her yere ilgi veriyorum. Bu yüzden oyunlarla dersi işlemek ilgimi arttırdı. Oyun oynamak beni çok mutlu ediyor. Sizi çok seviyorum” (Ö14).

“Öğretmenim ben sosyal bilgiler dersini çok fazla takip etmiyorum. Ama dersi bu şekilde işlemeniz hoşuma gitti. Derse karşı olan ilgim sanki arttı gibi. Çünkü dün akşam ilk defa sosyal bilgiler dersinin ödevine baktım” (Ö12).

“Öğretmenim zaten sosyal bilgiler dersini çok seviyorum. İlgim zaten vardı. O yüzden ilgim hala var.” (Ö21).

“Ben hiçbir zaman bu dersi sevmemiş ve hiç ilgim de olmadı. O yüzden bu derse karşı ilgimi hiçbir şey arttırmaz bence” (Ö7).

Sonuç ve tartışma

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersinin drama etkinlikleri ile öğretiminin öğrencilerin motivasyonuna ve tutumuna etkisini ortaya koymaktır. Araştırma sonucuna göre, Sosyal Bilgiler dersinin drama etkinlikleri ile öğretiminin öğrencilerin tutumu üzerinde etkilidir. Deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test puan ortalamaları incelendiğinde, son-test lehine anlamlı farkın ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Öte yandan kontrol grubu öğrencilerin ön-test ve son-test puan ortalamalarında anlamlı bir farkın ortaya çıkmadığı görülmüştür. Ayrıca, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön-test tutum ölçęği puanlarında anlamlı bir fark ortaya çıkmazken, son-test puan ortalamalarında deney grubu lehine anlamlı bir fark meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında drama etkinlikleri ile öğretimin öğrencilerin tutumları üzerinde olumlu bir etkiye sahip oluşu sonucuna varılabilir. Özellikle kontrol grubundaki öğrencilerin ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında herhangi bir farkın olmayışı bu sonucu destekler niteliktedir. Ayrıca, hem grup içi hem de gruplar arası ön test analizlerinde anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiş olması ve son testler neticesinde anlamlı bir farkın ortaya çıkması, dram etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutum ve motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin görüşlerinden elde edilen sonuçlarda bunu destekler niteliktedir. Öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler incelendikten sonra, öğrencilerin drama etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersi öğretim süreci sonucunda, derse karşı tutumlarında ve ilgilerinde olumlu değişiklikler meydana getirdiği öğrencilerin düşüncelerinden anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler dersini çok sevmesine rağmen drama yöntemi ile derse ilgisi artan öğrenciler olduğu

ve sosyal bilgiler dersine karşı ilgisi olmadığı halde drama yöntemi ile birlikte derse ilgisi ve tutumu aratan öğrenciler olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, nicel verilerin analizinden sonra elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Nitel verilerin içerik analiz ile analiz edilmesinden sonra, öğrencilerin drama yöntemi ile sosyal bilgiler dersinin öğretiminin gerçekleşmesi sonucunda derse karşı olan ilgi ve tutumlarında olumlu yönde önemli bir değişme meydana geldiği tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde, yapılan araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte birçok çalışmanın aynı sonuçlara ulaştığı görülmüştür. İlkokul dördüncü sınıf drama ile öğretimin öğrencilerinin sosyal bilgiler dersini ilişkin tutumlarının ölçüldüğü çalışmada Sarı (2018), deney grubu lehine olumlu sonuçlar elde etmiştir. Benzer şekilde; Malbeleği (2011), Ütkür (2012), Zengin Erdem (2014), Saraç (2015), Makas (2017) ve Şentürk'ün (2020) yaptıkları çalışmalar drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, literatürde drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ve diğer derslere ilişkin tutumlarında herhangi bir etkiye sahip olmadıklarını gösteren çalışmalar da mevcuttur. Özer'in (2004) yaptığı çalışmada, drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına olumlu bir etki yapmadığı sonucuna varmıştır. Bunun sebebi olarak ise, drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını değiştirecek bir yeterliliğe sahip olmadığını, drama etkinlik sürelerinin buna imkân sağlamadığı ile açıklamaktadır.

Araştırmadan elde edilen başka bir bulguda drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin motivasyonlarına olumlu yönde etki ettiği tespit edilmiştir. Deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test verileri analiz edilmiş ve bu analiz sonucunda; puan ortalamalarında son-test lehine anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca deney ve kontrol gurubu öğrencilerinin ön-test ortalamalarında herhangi bir farklılık gözlenmezken, son-test ortalamalarının analizi sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir fark meydana geldiği görülmüştür. Hem deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test ortalamalarındaki anlamlı farklılığın son-test lehine oluşması hem de deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son-test ortalamalarında deney grubu lehine anlamlı farkın oluşması, drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin motivasyonları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu yorumunda bulunulabilir. Elde edilen bu sonucu desteklemek amacıyla öğrenciler ile yapılan görüşme verileri analiz edilmiştir. Öğrencilere uygulanmış olan görüşme formunda yer alan sorulardan biri de motivasyona ilişkindir. Veriler incelendikten sonra; öğrencilerin çoğunluğu drama etkinlikleri ile dersin işlenmesi sayesinde derse çok daha rahat bir şekilde girdiğini ifade etmişlerdir. Daha önce dersin bitirmesini bekleyen öğrencilerin drama etkinlikleri ile dersin işlenmeye başlaması ile birlikte bu durumdan kurtulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca sosyal bilgiler dersini çok sevdiklerini ve bu dersle alakalı herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade eden öğrenciler drama etkinliklerini eğlenceli bulduklarını da ifade etmişlerdir.

Nicel verilerden elde edilen sonuçları destekler nitelikte ve bezer şekilde nitel verilerden de sonuçlar elde edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde, drama etkinlikleri ile öğretimin öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine ilişkin motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği ile örtüşen araştırmalar mevcuttur. Söz konusu çalışmalardan biri olan Ormancı ve Özcan'nın (2014) drama temelli etkinliklerin ilköğretim fen ve teknoloji dersine ilişkin öğrenci motivasyonları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Erdoğan vd. (2018) yaratıcı drama yönteminin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada drama etkinliklerinin öğrencilerin motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varmışlardır. Kadan (2013), drama yönteminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin İngilizce dersindeki başarı, tutum ve motivasyonlarına etkisi konulu yüksek lisans tezinde drama etkinliklerinin öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varmıştır. Borlat (2018) tarafından yapılan “Yaratıcı Drama Yönteminin Matematik Kaygısı ve Motivasyonuna Etkisi” isimli araştırmasında dram etkinliklerinin öğrencilerin matematik dersine ilişkin motivasyonlarına etkisi incelenmiştir. Bu çalışma neticesinde, drama etkinliklerinin öğrencilerin matematik dersine ilişkin motivasyonlarında olumlu yönde etkilediğini bildirmiştir. Bu çalışmalar dışında; Borlat ve Evin Gencel (2018) ve Bedak'ın (2019) drama etkinliklerinin öğrencilerin motivasyon durumunu etkileyip etkilemediğini ortaya koymak yaptıkları çalışmalar neticesinde, drama etkinliklerinin öğrencilerin motivasyonunu arttırdığı ve derse karşı motive ettiği sonucuna varmışlardır.

Öneriler

Araştırmaya ilişkin elde edilen sonuçlara göre şu önerilerde bulunulabilir:

1. Araştırma sonunda drama etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersinin öğretiminin öğrencilerin motivasyonu üzerinde olumlu yönde bir etki yaptığı ve derse karşı öğrencilerin motivasyonlarını arttırdığı görülmüştür. Bu nedenle öğrencilerin derslerine karşı motivasyonlarının yüksek olmasını sağlayan drama yönteminin sosyal bilgiler dersi dışında farklı derslerde de kullanılması önerilmektedir.
2. Öğrencilerin drama etkinlikleri ile dersin işlenmesini çok eğlenceli buldukları ve derslerin nasıl bittiğini anlamadıklarına ilişkin araştırma sonucuna yönelik olarak öğretmenlerin öğrencileri derste öğrenirken eğlenmelerini sağlamak için drama etkinliklerinden daha fazla yararlanmaları önerilmektedir.
3. Öğrencilerin somut işlem döneminden soyut işlemler dönemine geçişinin sağlandığı süreçte öğrencilerin yaparak yaşayarak ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olacak tarzda bir eğitim sürecinden geçmeleri kritik bir döneme işaret etmektedir. Bundan dolayı öğrencilerin dersleri ile ilgili kavramları somut olarak algılamalarını sağlayacak ve soyut olarak düşünmelerine geçişi kolaylaştıracak drama yönteminin eğitim-öğretim sürecinde daha fazla kullanılması önerilmektedir.
4. Oyun ile öğrenmenin en yoğun olduğu ilkökul döneminde, öğrencilerin oyun oynayarak öğrenmesini sağlayacak özelliklere sahip drama yönteminin eğitim-öğretim faaliyetlerine entegre edilmesi önerilmektedir.

Araştırma için Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 21.08.2020 tarih ve 11 sayılı Etik Kurul Onayının ve gerekli araştırma izinleri alınmıştır.

Kaynakça

- Acat, B. & Yenilmez, K. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri ve sorunları. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.
- Akioka, E. & Gilmore, L. (2013). An intervention to improve motivation for homework. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 23(1), 34-48.
- Bedak, S. (2019). Kurumlarda iş verimliliğini artırmak için verilen drama eğitiminin motivasyona etkisinin incelenmesi. *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 21-28.
- Borlat, G. (2018). *Yaratıcı drama yönteminin matematik kaygısı ve motivasyonuna etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., & Kılıç, E. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Clark, V. L. P., & Ivankova, N. V. (2015). *Mixed methods research: A guide to the field* (Vol. 3). Sage publications.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (Çev. Edt: Bütün, M. & Demir, S.B.). 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çetin, U. (2007). *ARCS motivasyon modeli uyarınca tasarlanmış eğitim yazılımı ile yapılan öğretimle geleneksel öğretimin öğrencilerin başarısı ve öğrenmenin kalıcılığı açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Deci, E. L., Koestner, R., & Ryan, R. M. (1999). A meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. *Psychological Bulletin*, 125(6), 627-668.
- Demirel, O. ve Turan, S. (2009). Probleme dayalı öğrenmeye ilişkin tutum ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim (Education and Science)*, 34(152), 15-28.
- De Naeghel, J., & Van Keer, H. (2013). The relation of student and class-level characteristics to primary school students' autonomous reading motivation: A multi-level approach. *Journal of Research in Reading*, 36(4), 351-370. <http://dx.doi.org/10.1111/jrir.12000>
- Erdogan, T., Erdoğan, Ö., & Uzuner, F. G. (2018). Yaratıcı drama yönteminin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumlarına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 297-313.

- Ergün, M. (2011). Sınıfta motivasyon, E. Karip (Edt.), *Sınıf yönetimi* içinde (ss. 119-135). Ankara: Pegem Akademi.
- Geçit, Y. (2009). Trabzon merkez ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda yeni (2005) coğrafya öğretim programı ve yapılandırmacı kuram ilişkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 19, 30-54.
- Gökçe, O. (2019). *Klasik ve nitel veri analizi* (1. Baskı). Çizgi Kitabevi.
- Gömleksiz, N. & Kan, A. Ü. (2013). Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 139-148.
- Güney, S. (2011). *Örgütsel davranış*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güven, İ. (2005). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin meslekî gelişim ve yeterlikleri. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 60(10), 113-135.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi* (S. Turan Çev.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kadan, F. Ö. (2013). *Yaratıcı drama yönteminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin ingilizce dersindeki başarı, tutum ve motivasyonlarına etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Makas, S. F. (2017). *Yaratıcı drama yönteminin dördüncü sınıf matematik dersinde başarı, tutum ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Malbeği, F. (2011). *Drama yönteminin sosyal bilgiler dersi başarısına bilinçli tüketicilik üzerine etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Mobrand, K. A., Turns, J. & Mobrand, L. M. (2013, July). Revealing and enhancing engineering undergraduate students' motivation for the communication of professional practice through creation of communication preparedness portfolios in a studio setting. *Professional Communication Conference (IPCC), 2013 IEEE International*. pp. 1-10
- Monteiro, V. (2013). Promoting reading motivation by reading together. *Reading Psychology*, 34, 301-335. <http://dx.doi.org/10.1080/02702711.2011.635333>
- Ocak, İ., & Olur, B. (2019). Neden karma yöntem araştırma alanına yönelik bir kılavuz? (Ocak, G. Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (1. baskı) içinde (ss.3-30). Ankara: Pegem Akademi.
- O'Donoghue, P. (2012). *Statistics for sport and exercise studies: An introduction*. New York, NY: Routledge.
- Okvuran, A. (2003). Drama öğretmeninin yeterlilikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 81-87

- Ormancı, Ü., & Özcan, S. (2014). İlköğretim fen ve teknoloji dersinde drama yöntemi kullanımının öğrenci tutum ve motivasyonu üzerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(4), 23-40.
- Özcan, H. (2004). İlköğretim 5.sınıf sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde drama yönteminin kullanılması (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Önder, A. (2006). *İlköğretimde eğitici drama, temel ilkeler, uygulama modelleri ve örnekleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özer, M. (2004). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı drama yönteminin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisi (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özsoy, S., & Özsoy, G. (2013). Eğitim araştırmalarında etki büyüklüğü raporlanması. *Elementary Education Online*, 12(2), 334-346.
- Rovai, A.P., Baker, J.D., & Ponton, M.K. (2014). *Social science research design and statistics: A practitioner's guide to research methods and IBM SPSS analysis* (2nd ed.). Chesapeake, VA: Watertree.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2012). *Örgütsel davranış* (Erdem, İ. Çev.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Samancı, O. ve Coşkun, N. (2012). İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Educational and Instructional Studies in The World*, 2(1), 32-41.
- San, İ. (2006). Türkiye’de yaratıcı drama çalışmalarının dünü ve bugünü, H. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı drama 1985-1998 yazılar içinde (ss.433-444)*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Saraç, A. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde drama yöntemi kullanılmasının tutum, başarı ve kalıcılığa etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sarı, D. (2018). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve öğretimin kalıcılığına etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(3), 586-605.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

- Stover, J. B., Iglesia, G., Boubeta, A. R. & Liporace, M. F. (2012). Academic motivation scale: Adaptation and psychometric analyses for high school and college students. *Psychology Research and Behavior Management*, 5, 71-83.
- Şentürk, A. (2020). *4.sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Tay, B. (2004). Sosyal bilgiler dersinde anlamlandırma stratejilerinin yeri ve Önemi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(2), 1-12.
- Ütkür, N. (2012). *Yaratıcı Drama Yönteminin Hayat Bilgisi Derslerinde Kullanılmasının Öğrencilerin Başarı Ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans) İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson Education.
- Tekerek, N. (2007). Yaratıcı dramanın özgürlüğü, alışkanlıkların kalıpları ve bir uygulama örneği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 189-219.
- Vallerand, R. J., Fortier, M. S. & Guay, F. (1997). Self-determination and persistence in a real life setting: Toward a motivational model of high school dropout. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(5), 1161-1176.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin Erdem, E. (2014). *Yöntem olarak yaratıcı drama kullanımının ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlere etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Winston, J. (2002). Drama, spirituality and the curriculum. *International Journal of Children's Spirituality*, 7(3), 241-255.

Investigation of the Effect of Drama and Education on the Motivation and Attitudes of the Fourth Grade Students towards Social Studies Lesson

Extended abstract

Introduction

Education and training activities that are done or will be done in educational institutions aim to reach predetermined goals. Another aim of the educational activities carried out in line with this purpose should be to increase the attitude and motivation of the individual towards these activities. Because the prerequisite for the individual to enter the education process and to pass each easy-difficult stage patiently during this process is possible if he adopts a meaning to the education he has received and develops a positive attitude towards it. An individual who has not been sufficiently motivated and has not developed a positive attitude towards his work is unlikely to develop a desired behavior no matter what training method is used. Therefore, it should be aimed for the individual to be motivated during the educational activities, to develop a positive attitude towards this process and to be interested in his lessons. Social studies course, which is one of these courses, is also important in terms of preparing individuals for life and gaining the cultural characteristics of the society they live in.

Method

The purpose of this research is to examine the effects of drama activities on the motivation and attitudes of primary school fourth grade students towards the social studies lesson. For this purpose, exploratory sequential design, one of the mixed research methods, was used. While the pretest-posttest control group design, which is one of the experimental designs, was used to obtain quantitative data, a semi-structured interview form, which is one of the interview types, was used to obtain qualitative data. The research was carried out in a primary school affiliated to the Elazig Provincial Directorate of National Education. The research process took 7 weeks in total. In this process, a total of 15 drama activities were used to increase the attitudes and motivations of the students towards the social studies course. Before the implementation, support was received from 3 drama experts during the creation of these activities and the activities were finalized in line with their suggestions. In order to obtain quantitative data in the research, "Social Studies Lesson Attitude Scale" and "Social Studies Lesson Motivation Scale" were applied to the students. These scales were applied as a pre-test at the beginning of the research and as a post-test at the end of the research. In order to obtain qualitative data, opinions on the process were obtained through a semi-structured interview form with the experimental group students as a result of the application.

Result and conclusion

As a result of the research, there was a significant difference between the pre-test results obtained in the social studies course attitude scale of the students in the experimental group and the post-test results in favor of the post-test. In addition, when the social studies course attitude scale pre-test and post-test scores of the experimental and control group students were analyzed, a significant difference was found in favor of the experimental group. Furthermore, as a result of the analysis of the pre-test and post-test scores of the experimental group students obtained from the social studies course motivation scale, a significant difference was obtained in favor of the post-test. Another result obtained is that when the social studies course motivation scale pre-test and post-test scores of the experimental and control group students were analyzed, a significant difference was obtained in favor of the experimental group. When the results obtained from the qualitative data are examined, the results that overlap with the quantitative data were obtained. As a result of the interview, the students expressed opinions such as “drama method increased my interest in social studies lesson, drama method made social studies lesson fun, drama method eliminated my reluctant attitudes in social studies lesson”.